

Biopotraviny ve školních stravovacích zařízeních

ANALÝZA

Vytvořeno v rámci projektu
Zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení

Zadavatel projektu:
Ministerstvo zemědělství
České republiky

Realizátor projektu:
Country Life s. r. o.

Autor analýzy:
Lubomíra Chlumská

Obsah

1.	Úvod	5
2.	Situace na trhu s biopotravinami.....	5
	2.1. Obrat, prodej.....	5
	2.2. Prodejní kanály.....	5
	2.3. Spotřebitelé.....	6
	2.4. Produktová analýza	6
	2.5. Cenový rozdíl mezi konvenčními potravinami a biopotravinami.....	6
	2.6. Zásobování školních stravovacích zařízení.....	8
3.	Praxe školního stravování	8
	3.1. Legislativa školního stravování.....	8
	3.2. Právní subjektivita škol a školních jídelen.....	9
	3.3. Cena jídla	9
	3.4. Složení a kvalita jídla.....	10
	3.5. Sdružení a instituce	11
4.	Bio ve školách v zahraničí	12
5.	Dosavadní projekty na podporu zavádění biopotravin do škol.....	13
6.	Biopotraviny a školy – výsledky výzkumu	16
	6.1. Dodavatelé biopotravin.....	16
	6.2. Školy	19
	6.3. Rodiče	26
7.	Biopotraviny a školy – příležitosti a ohrožení zavádění biopotravin	30
8.	Závěr	35
9.	Zdroje informací.....	36

1. Úvod

Cílem této analýzy je zmapování současného stavu v oblasti využívání biopotravin ve školních stravovacích zařízeních a analýza tržních příležitostí, které se v oblasti školního stravování pro producenty nabízejí. Budeme si všímat zejména toho, jaká očekávání a potřeby školy mají a jaké jsou možnosti řešení potenciálních překážek, které v této oblasti existují.

2. Situace na trhu s biopotravinami

Po strmém růstu trhu s biopotravinami, který probíhal v roce 2007, byl rok 2008 rokem vyčkávání a obav z probíhající ekonomické krize. Růst prodeje v roce 2008 představoval 40 %, oproti 70 % v roce předchozím. Plochy obdělávané půdy v ekologickém zemědělství vzrostly o necelých 5 %, zatímco počet registrovaných ekozemědělců vzrostl o rekordních 40 % a počet výrobců biopotravin dokonce o 70 %. Na konci roku 2008 tak bylo v České republice 1 849 ekologických zemědělců a 429 výrobců biopotravin.

2.1. Obrat, prodej

Celková spotřeba biopotravin představovala v roce 2008 1,8 miliardy Kč. Biopotraviny se tak podílely na celkové spotřebě potravin 0,75 %. Průměrná spotřeba biopotravin na obyvatele za rok činila 176 Kč. Biopotraviny z dovozu pak představovaly 57 % celkového objemu prodaných biopotravin.

2.2. Prodejní kanály

Nejvíce biopotravin nakoupili spotřebitelé v supermarketech a hypermarketech – 74 %, v prodejních biopotravin a zdravé výživy to bylo 18 %. Nejmenší podíl stále tvoří gastronomický sektor (restaurace, jídelny), který však v roce 2008 zaznamenal vysoký růst (z 6,5 mil. Kč v roce 2007 na 11 mil. Kč v roce 2008), jeho podíl na trhu tak představoval 0,6 %. Školnímu sektoru se detailně věnuje kapitola 6.

Prodejní kanál	Obrat	Obrat (mil. Kč)
Supermarkety a hypermarkety	74 %	1 332
Prodejny zdravé výživy a biopotravin	18 %	324
Lékárny	4 %	72
Prodejny potravin	2 %	36
Farmy a ostatní přímý prodej	1,4 %	25
Gastronomický sektor	0,6 %	11

2.3. Spotřebitelé

Jak bylo zmíněno výše, průměrná spotřeba na osobu činí 176 Kč. Biopotraviny zná více než 87 % domácností. Necelých 5 % domácností je nakupuje velmi často, dalších 25,5 % je nakupuje občas. Celkem tedy biopotraviny nakupuje přes 30 % domácností. Biopotraviny nakupují nejvíce středoškoláci s maturitou a vysokoškoláci, lidé ve věku mezi 30 – 39 lety a dále domácnosti s alespoň jedním dítětem mladším 14 let. Mají měsíční čistý příjem na domácnost vyšší než 25 tisíc Kč.

2.4. Produktová analýza

Pokud jde o podíl jednotlivých produktových kategorií na celkovém trhu, tvoří zpracované biopotraviny největší část – 44 %. Velký objem představují také mléčné výrobky s 22,5 %. Na druhém konci spektra se pohybuje maso s podílem na obratu biopotravin 5,5 %, pečivo se 4 % a kategorie byliny a koření s 1 % obratu.¹

Produktová kategorie	Podíl na trhu	Obrat (mil. Kč)
Zpracované biopotraviny	44 %	804
Mléko a mléčné výrobky	22 %	400
Nápoje	11 %	191
Obilniny, luštěniny, ořechy	6 %	111
Ovoce a zelenina	6 %	106
Maso a výrobky z masa	5,5 %	97
Pečivo	4 %	68
Byliny a koření	1,5 %	23

2.5. Cenový rozdíl mezi konvenčními potravinami a biopotravinami

Z hlediska dostupnosti biopotravin je jedním z rozhodujících faktorů jejich cena, resp. rozdíl oproti ceně konvenční varianty daného produktu. Srovnávací testy cen biopotravin a konvenčních potravin pravidelně uskutečňuje např. sdružení Pro-bio liga. Níže uvádíme ukázkou srovnání cen vybraných 43 produktů. Sloupec vpravo uvádí, o kolik % je biovarianta dražší než varianta konvenční v oblasti maloobchodního prodeje, v závorce je u některých komodit pro příklad uveden rozdíl v oblasti velkoobchodního prodeje.²

Průměrný rozdíl mezi cenou konvenčních potravin a biopotravin v září 2009 činil 136 %.

¹ Všechna data uvedená do tohoto místa – ročenka Český trh s biopotravinami 2009

² Srovnání cen v maloobchodě – srovnávací nákup Pro-bio ligy v září 2009 a srovnávací nákup Country Life v říjnu 2009. Srovnání velkoobchodních cen – srovnávací nákup Country Life v říjnu 2009, srovnávány byly ceny ve specializovaných velkoobchodech zaměřených na biopotraviny a zdravou výživu s cenami ve velkoobchodu MAKRO.

Výše rozdílu v ceně v %	Položka	Rozdíl v ceně v %
do 20 %	Med	20 %
	Cukr třtinový	0 %
	Rýže dlouhozrná	5 % (65 %)
do 50 %	Jogurt ovocný jahodový	45 %
	Mléko plnotučné	49 %
	Hovězí maso svíčková	33 %
	Zeleninový bujón	49 %
	Olivový olej	50 % (16 %)
do 100 %	Jablka	100 % (36 %)
	Okurky salátové	92 %
	Celer	64 %
	Eidam 30 %	73 % (210 %)
	Jogurt bílý	56 % (92 %)
	Máslo	94 %
	Rostlinný tuk (margarín)	98 %
	Tvaroh měkký vanička	88 % (84 %)
	Hovězí maso - přední bez kosti	69 % (25 %)
	Kukuřičné lupínky	99 %
	Rozinky	99 %
	Kakao	86 %
	Těstoviny (necelozrnné)	74 %
	Jablečná šťáva (mošt)	80 %
	Čaj ovocný porcovaný	67 % (230 %)
	Špenát mražený	93 %
do 150 %	Pomeranče	117 %
	Rajčata červená kulatá	139 %
	Papriky	125 %
	Vejece M (na podestýlce)	139 % (190 %)
	Pudingový prášek	165 %
	Oříšky lískové	128 %
	Vločky ovesné	120 %
	Kmín celý	118 %
	Pomerančová šťáva	150 %
nad 150 %	Citróny	224 %
	Česnek	177 %
	Květák (ks)	510 %
	Bramborové knedlíky v prášku	256 %
	Kuřecí řízky prsní	318 %
	Piškoty dětské světlé	534 %
	Kečup	162 %
	Mouka - pšeničná hladká	210 %
	Slunečnicový olej	230 %
	Sirup ovocný (malinový)	331 %

2.6. Zásobování školních stravovacích zařízení

Používání biopotravin ve školních stravovacích zařízeních je v České republice teprve v plenkách. Dle našich odhadů používá v současné době biopotraviny ve významnějším objemu přibližně 150-300 školek a škol, což představuje cca 1,5–3 % z celkového počtu 10 500 škol v České republice (mateřské, základní a střední školy). Mnoho škol s biopotravinami zatím spíše experimentuje a zkouší zavádět různé jednotlivé komodity. Mnohem dále jsou již školy, které se buď zúčastnily některého z pilotních projektů na zavádění biopotravin do škol, či školy alternativního zaměření (zejména školky a školy waldorfské), pro které je používání biopotravin součástí jejich filosofie. Za pozornost jistě stojí také první bioškola – soukromá školka Festinka v Praze.

Školní stravovací zařízení tedy představují velký potenciál v rozvoji trhu s biopotravinami. Je však třeba se vyrovnat s některými specifiky, která tuto oblast charakterizují (bližším rozbořem tohoto sektoru a možnostmi řešení jeho specifických potřeb se zabývají kapitoly 6 a 7).

Na zásobování školních stravovacích zařízení se v současné době nespécializuje žádný z producentů či distributorů biopotravin. Lze však zmínit společnost Extrudo Bečice, která se na tuto oblast zaměřuje relativně intenzivně – kromě dodávek biopotravin nabízí např. ukázky vaření určené zaměstnancům školních jídelen. Dalších přibližně 20 ekozemědělců, výrobců či distributorů zásobuje školy v menším objemu.

3. Praxe školního stravování

Systém školního stravování patří k tomu dobrému, co jsme zdědili z dob minulých. Síť jídelen pro školní děti a rozsah stravování v mateřských, základních i středních školách nám závidí řada zemí. Většina západních zemí o rozvoj společného stravování teprve usiluje. Některé z nich se potýkaly nebo stále potýkají s tím, že se jejich školní jídelny v mnohém podobají spíše fast-foodu. Nabízejí smažené a tučné pokrmy doprovázené nejčastěji hranolky, kečupem a majonézou, běžně jsou k dispozici školní automaty s kolou a sladkostmi. Není divu, že tyto země bojují s obrovským počtem obézních dětských pacientů

České školní stravování tedy představuje dobrý standard, který lze dále rozvíjet. Cestami rozvoje by měla být úprava norem podle moderních výživových poznatků, větší pestrost a rozmanitost jídel, větší orientace na zdravou výživu a také používání biopotravin.

3.1. Legislativa školního stravování

Školní stravování upravují tyto základní právní předpisy:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon)
- Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování

- Hygienické předpisy a řada dalších předpisů (bezpečnost práce, ZP, platy, účetnictví atd.)

Vyhláška o školním stravování byla v roce 2008 novelizována, předmětem této novely byla zejména změna finančních limitů na nákup potravin.

3.2. Právní subjektivita škol a školních jídelen

Školy jsou zřizovány:

- **soukromým zřizovatelem, církví**
- **obcí, krajem**
- **státem**

Školní jídelny mohou:

- **mít vlastní právní subjektivitu (jsou na škole nezávislé)**
- **spadat pod subjekt školy**

Samostatných školních jídelen je stále méně, většina zařízení školního stravování je součástí škol. Pouze u soukromých subjektů toto zpravidla neplatí. Důvody, proč jsou samostatné jídelny spojovány se školami, jsou jednak ekonomické, jednak organizační, a hlavně provozní.

Z praxe se někdy ozývají stesky, že toto spojení nemusí být ku prospěchu kvality školního stravování. „Ve většině škol jsou vedoucí jídelen podřízeni řediteli školy, přičemž neznají rozpočet určený pro jídelnu a nemohou ovlivnit nákup zařízení ani potravin. V celé vyhlášce o školním stravování (...) není ani jediná zmínka o vedoucím školní jídelny. I když podle školské legislativy za jídelnu zodpovídá ředitel školy, je funkce vedoucího jídelny přesto nutná. Současné školské předpisy ji ale vůbec nikde neuvádějí. Samozřejmě, že pak není ani nikde určeno, jaké vzdělání by měl vedoucí školní jídelny mít. Už se stává, že na místo vedoucí jídelny nastoupí pracovnice bez odborných znalostí, mající často ekonomické vzdělání, která o zdravé výživě nic neví a skladba jídelníčků je pak jednotvárná. Současný vývoj se ještě na snížení kvality školního stravování neprojevil. Pokud však nedojde ke změně, hrozí zásadní zhoršení úrovně našich školních jídelen.“¹

3.3. Cena jídla

Náklady na školní jídlo se skládají z několika částí:

- mzdy kuchařek a hospodářek - hradí škola
- provozní náklady jídelen (energii, vodu apod.) - hradí zřizovatel
- náklady na potraviny - hradí rodiče

¹ Alena Strosserová, nutriční terapeutka a metodička školních jídelen na Úřadu Městské části Praha 3.

Výše ceny jídla, kterou platí rodiče

Část ceny jídla, kterou platí rodiče (tedy cena potravin), může být v soukromých školách nastavena v libovolné výši, na základě dohody s rodiči.

Ve školách zřizovaných obcí, krajem či státem je cena za potraviny limitována tzv. finančním normativem, který stanovuje vyhláška o školním stravování. Finanční normativ určuje rozpětí, za které školní jídelny musí uvařit oběd (polévku, hlavní jídlo, salát, moučník, nápoj) a jeho výše je 13,50–29,50 Kč podle věkové skupiny dětí.

Z informací z praxe vyplývá, že finanční limit byl stanoven s poměrně velkou rezervou a většina jídelen se jeho horní hranice vůbec nedotýká. Pokud by tedy byli rodiče ochotni za používání biopotravin připlatit, finanční normativ pro to poskytuje dostatečný prostor.

3.4. Složení a kvalita jídla

Základní normou, která určuje, jaké podmínky má školní strava splňovat, je **spotřební koš**. Spotřební koš je sestavený na základě doporučených výživových dávek platných v ČR a určuje měsíční spotřebu vybraných druhů potravin na strávnicka a den v gramech. Za vzorovou podobu spotřebního koše zodpovídají společně Ministerstvo školství a Ministerstvo zdravotnictví.

Při dodržování spotřebního koše je povolena **tolerance $\pm 25\%$** . Výjimkou jsou tuky, kde množství volných tuků představuje horní hranici, kterou lze jen snížit. Uvedené množství zeleniny, ovoce a luštěnin je naopak dolní hranicí spotřeby, kterou je možno překonat.

Většina jídelen má k dispozici program, který eviduje příjem a výdej surovin a umožňuje snadnou kontrolu naplňování spotřebního koše.

Dodržování spotřebního koše pravidelně kontroluje Česká školní inspekce, zřizovatel (tomu se spotřební koš odevzdává automaticky ke kontrole) a Krajská hygienická stanice.

Hodnoty spotřebního koše

Věková skupina strávníků, hlavní a doplňková jídla	Druh a množství vybraných potravin v g na strávnicka a den									
	Maso	Ryby	Mléko tekuté	Mléčné výrobky	Tuky volné	Cukr volný	Zelenina celkem	Ovoce celkem	Brambory	Luštěniny
3–6 r. přesnídávka, oběd, svačina	55	10	300	31	17	20	110	110	90	10
7–10 r. oběd	64	10	55	19	12	13	85	65	140	10
11–14 r. oběd	70	10	70	17	15	16	90	80	160	10
15–18 r. oběd	75	10	100	9	17	16	100	90	170	10
Celodenní stravování										
3–6 r.	114	20	450	60	25	40	190	180	150	15
7–10 r.	149	30	250	70	35	55	215	170	300	30
11–14 r.	159	30	300	85	36	65	215	210	350	30
15–18 r.	163	20	300	85	35	50	250	240	300	20

Změna spotřebního koše

Současný spotřební koš platí více než 10 let. O změnách doporučených výživových dávek a v návaznosti na ně i o změně spotřebního koše se již několik let diskutuje. Jedním z hlavních nedostatků současného koše je příliš vysoký objem bílkovin, který neodpovídá moderním poznatkům o výživě. Tento problém se týká jak běžného spotřebního koše, tak koše lakto-ovo-vegetariánského.

Při MŠMT byla před dvěma lety ustavena mezirezortní pracovní skupina, která měla za úkol zmapovat stav školního stravování a navrhnout jeho zlepšení. Její zřízení inicioval tehdejší ministr školství Ondřej Liška. Jeho snahou bylo přiblížit školní stravování nejmodernějším poznatkům o výživě, posílit výchovnou roli školního stravování a zajistit systematické vzdělávání vedoucích a ředitelk školních jídelen. Se změnou politické situace o odchodem pana Lišky z postu ministra školství však činnost této mezirezortní skupiny ustala.

Recepty, jídelní lístky

Nezávazné recepty pro školní stravování vydává Společnost pro výživu. Poslední sada receptů byla vydána v roce 2007 a obsahuje 666 receptur na přípravu různých typů pokrmů. Konkrétní jídelní lístky jsou pak většinou sestavovány vedoucí školní jídelny ve spolupráci s vedoucí kuchařkou.

Jak se vaří v praxi

Počty a druh jídel – téměř každá školní jídelna, která vaří pro základní nebo střední školy, poskytuje dvě jídla na výběr. Jedno z nabízených jídel je často lakto-ovo-vegetariánské.

Plnění spotřebního koše – jídelnám se nejčastěji nedaří plnit normy pro spotřebu luštěnin. Důvodem je to, že děti nejsou na luštěniny zvyklé a odmítají je, stejně tak jako fakt, že jídelny často neumějí luštěniny připravit tak, aby byly chutné a dobře stravitelné.

Používání instantních směsí a polotovarů – některé jídelny pro přípravu jídel používají v poměrně velkém objemu různé instantní směsi a polotovary. Ze strany uvědomělejších rodičů je to jedna z nejčastějších výtek vůči školnímu stravování. Jídelny se uchylují k používání těchto produktů jednak proto, že trh nabízí čím dál tím větší nabídku, jednak kvůli snižování objemu personálu, kdy jídelny musejí zajistit přípravu jídel s menším počtem zaměstnanců než dříve.

3.5. Sdružení a instituce

Jedním z nejdůležitějších subjektů v oblasti školního stravování je výše zmíněná **Společnost pro výživu**. Kromě odborných doporučení a receptur pro školní stravování vydává také časopis *Výživa a potraviny* (6× ročně). Jeho součástí je i Zpravodaj školního stravování. Společnost pro výživu také zajišťuje internetové zpravodajství a poradenství pro školní jídelny na adrese www.spolvyziva.cz.

Dalším významným sdružením je **Asociace společného stravování (ASPOS)**. ASPOS je profesní sdružení pracovníků společného stravování, které usiluje o podporu vzájemné komunikace mezi státní správou, zřizovateli a stravovacími zařízeními. Provozuje informační internetové stránky www.aspos.cz.

4. Bio ve školách v zahraničí

Mnoho evropských zemí udělalo v posledních letech značný pokrok v zavádění biopotravin do škol a ozdravení školního stravování. Jsou tedy cennou inspirací pro tuzemské producenty, školy i státní instituce, že biopotraviny ve školách mohou získat své významné místo.

Zahraníční zkušenosti a úspěchy v této oblasti proto také byly jedním z hlavních témat mezinárodní konference „Biopotraviny ve veřejném stravování – zdraví a udržitelnost na talíři“, která se uskutečnila v roce 2008 v rámci potravinářského veletrhu Salima v Brně.

Francie

Vaření z biopotravin ve školních jídelnách francouzských škol je propagováno sloganem „Manger local, manger bio“ (jezte místní produkty, jezte bio produkty). Projekt začal již počátkem devadesátých let, od té doby byl zaznamenáván jednoznačný nárůst: od 400 000 jídel v roce 2000 až po 4,5 milionu jídel v roce 2006. Tato iniciativa je podporována celostátní organizací „Un Plus Bio“, která je odpovědná za provádění kampaně „Manger bio en restauration collective“ (Biopotraviny ve veřejném stravování). Tuto myšlenku rozvinul již v roce 1993 zemědělský poradce jihofrancouzského regionu Gard.

Velká Británie

V listopadu 2007 byl v Británii zahájen program „Food for Life“, jehož cílem je zlepšit stravování ve školách v celé zemi. Ve školách, které se do projektu zapojily, byl například zakázán prodej sladkostí, slazených nápojů a nezdravého občerstvení. Místo toho se začalo prodávat mléko, kysané nápoje, ovocné džusy a voda. Také fritované pokrmy se přestaly prodávat. Důvodem pro tato přísná zdravotní opatření byl rostoucí počet obézních dětí a dětí se špatnými stravovacími návyky. Právě tyto neduhy by měl nový program pomoci napravit.

Program „Food for Life“ realizuje organizace Soil Association. Cílem programu, který zahrnuje 3 600 škol, je zvýšit používání regionálních produktů a bio produktů při přípravě pokrmů. Usiluje také o to, aby se výrazně zvýšil podíl spotřeby čerstvých výrobků. Hlavní osobností propagační kampaně je známý televizní šéfkuchař Jamie Oliver.

Itálie

Od roku 2000 platí v Itálii zákon, kterým je stanovena povinnost v jídelnách veřejných institucí, škol a nemocnic používat suroviny v biokvalitě. V počátcích neměl zákon příliš velkou podporu místních vlád a nedodržování jeho podmínek nebylo nijak postihováno. Trvalo tedy řadu let, než byl zákon uveden do praxe. Přesto se však počet jídelen, které používají biopotraviny, za posledních 10 let zvýšil téměř desetinásobně – v roce 1996 to bylo 69 jídelen, v roce 2006 již bio suroviny používalo 658 jídelen a kantýn. Výběr surovin v biokvalitě pravidelně používají zejména jesle, mateřské a základní školy. V některých případech lze narazit i na jídla zcela v biokvalitě. Organizace Biobank odhaduje, že počet školních jídel obsahujících alespoň nějaké suroviny v biokvalitě dosahuje v celé Itálii jednoho milionu denně. Významný podíl zde zaujímá především hlavní město Řím, kde se denně vaří až 200 00 jídel s bioingrediencemi.

Švédsko

Švédská vláda si v roce 2006 dala za cíl, aby do roku 2010 pocházelo 25 % surovin pro přípravu jídel ve veřejných institucích z ekologického zemědělství. V Malmö se denně vaří 35 000 obědů a město má vizi, že ve školních jídelnách se bude vařit 100 % z biopotravin. V srpnu 2006 zde biopotraviny dosáhly již 25 %.

Rakousko

V rakouských školách je používání biopotravin povinné (v objemu 30–50 %). Ve Vídni je denně připraveno 38 000 bio obědů pro děti v mateřských školách a přibližně 20 000 bio obědů pro školáky. Veřejné stravování je pro rakouské ekologické zemědělce druhým nejvýznamnějším odbytištěm.

5. Dosavadní projekty na podporu zavádění biopotravin do škol

V posledních letech se v České republice uskutečnilo několik projektů, které si kladly za cíl zvýšit osvětu o biopotravinách v této oblasti, realizovat dílčí vzdělávací aktivity či dokonce podpořit a organizovat dodávky biopotravin.

Projekt Biopotraviny do škol

Pilotní projekt Biopotraviny do škol byl největším dosud realizovaným projektem na podporu zavádění biopotravin do školních stravovacích zařízení. Byl realizován v letech 2006–2008 rámci projektu „Sít' informačních center zaměřených na agro-environmentální programy v Jihomoravském kraji a kraji Vysočina“ a financován z Evropského sociálního fondu (ESF). Realizátorem projektu byl Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR EPOS.

Cílem pilotního projektu bylo napomoci postupnému zavádění biopotravin školních jídelen identifikací existujících překážek. Do projektu se zapojilo celkem **9 školních zařízení**.

V rámci projektu byl realizován také **průzkum**, jehož hlavní výsledky byly:

- školní jídelny nejčastěji z biopotravin nakupují mrkev, brambory, cibule, obiloviny, nápoje, luštěniny, těstoviny, čaje a pečivo
- překážky, které brání nyní školní kuchyni zařadit vyšší procento biopotravin od místních dodavatelů jsou vysoká nákupní cena biopotravin
- informace, které školní jídelně chybí na to, aby mohla zařadit do jídelníčku některé biopotraviny - kontakty na dodavatele biopotravin a jejich sortiment
- 95 % ředitel škol by uvítalo, kdyby školní kuchyně používala na přípravu jídel biopotraviny
- 90 % rodičů by uvítalo, kdyby školní kuchyně používala na přípravu jídel biopotraviny
- rodiče by byli ochotni platit o 10 % víc za oběd svého dítěte, pokud by školní kuchyně zařadila biopotraviny

V rámci projektu byly realizovány tyto **výstupy** – informační návod „Biopotraviny do škol – návod na zavádění biopotravin od místních zemědělců do školních jídelen“. Kuchařka „Vaříme z biopotravin ve školních jídelnách“ (recepty, informace a rady, jak do jídelníčku začleňovat sezónní biopotraviny, jak komunikovat s místními zemědělci atd.) a internetové stránky www.biodoskol.cz. Internetová prezentace zároveň měla sloužit jako inspirace pro zapojování dalších škol do projektu Biopotraviny do škol.

Pilotní projekt identifikoval tyto **překážky a příležitosti** zavádění biopotravin do školního stravování:

- Nedostatek informací a kontaktů na dodavatele biopotravin
- Neexistující dodavatelský řetězec v oblasti zásobování škol biopotravinami
- Vysoká cena bioproduktů
- Nedostatečně vzdělaná cílová skupina: rodiče, učitelé, děti
- Vysoká ochota rodičů za biopotraviny připlatit

Projekt Bio do školek

Projekt Bio do školek byl realizován v průběhu roku 2007. Realizátorem projektu byla PRO-BIO LIGA ochrany spotřebitelů potravin a přátel ekologického zemědělství, zadavatelem projektu Ústav zemědělských a potravinářských informací.

Cílem projektu bylo zjistit úskalí zavádění biopotravin do školního stravování, zprošředkovat rozšíření sortimentu biopotravin ve školním jídelníčku a vypracovat návod jak postupovat při zavádění biopotravin do škol. Projekt byl realizován v ekologické mateřské škole Semínko na Toulcově dvoře na Praze 10.

V rámci projektu byly nejdříve vytipováni vhodní dodavatelé bioproduktů. Realizátoři dále vytipovali potraviny, které vycházely cenově buď lépe nebo stejně s konvenčními potravinami, které školka doposud objednávala. V dalších měsících školka

šla cestou postupných kroků a přidávala další biosuroviny a zvyšovala jejich množství. Díky vhodnému výběru dodavatelů nebylo nutné žádné další zvýšení stravného.

Ačkoli byly školce vytvořeny potřebné podmínky k odběru biopotravin, nebyly biopotraviny objednávány v takovém objemu, v jakém by to bylo možné. Jednou ze zkušeností projektu tedy bylo, že o výhodách a správnosti zavedení biopotravin je nejdříve třeba přesvědčit nejen zřizovatele, vedení školky či školy a učitelky, ale hlavně pracovníky školky, kteří mají stravování na starosti.

Jedním z výstupů projektu byly webové stránky www.biopotravinydoskol.cz, které nabízejí informace, poznatky a postupy pro zájemce o realizaci podobného projektu

I po skončení projektu Pro-bio liga pravidelně monitoruje množství biopotravin, které v MŠ Semínko děti každý měsíc snědly. V prvním pololetí školního roku 2008-2009 děti snědly 98,5 % brambor v biokvalitě. Také 88 % mléka, které děti za první pololetí vypily, bylo bio. 85 % vajec a 100 % bílého jogurtu v jídelníčku pocházelo z kontrolovaného ekologického zemědělství. Ostatní suroviny v biokvalitě se nakupevaly podle sezóny (např. zelenina) nebo aktuální nabídky dodavatelů. Každý měsíc dostávají děti k obědu také bio kuřecí maso. V únoru 2009 bylo na školním jídelníčku 51 z celkem 146 položek v biokvalitě.

Zkušenosti projektu:

- Problém s logistikou mezi dodavateli a školkou
- Malý sortiment čerstvých biopotravin ke každodenní konzumaci (ovoce, zelenina, drůbeží maso, pečivo)
- Malá dostupnost bioproduktů mimo sezónu
- Nedostatečné financování zkušebního zavedení biopotravin

Nadace Partnerství – Škola pro udržitelný život, téma Biopotraviny do škol

Nadace Partnerství realizuje již několik let program „Škola pro udržitelný život“. Jeho posláním je vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje a zapojení veřejnosti do konkrétních akcí směřujících ke zlepšení životního prostředí.

Letos poprvé proběhla v rámci tohoto programu výzva na téma Biopotraviny do škol. Podávány měly být projekty, které by podporovaly spolupráci žáků a učitelů s jejich partnery z řad ekologických zemědělců, výrobců biopotravin, neziskových organizací, obecní samosprávy, orgánů ochrany přírody a firem.

Pro rok 2009 bylo vybráno celkem 6 školních projektů, které zahrnují například tyto aktivity:

- nabídka biojidel ve školní jídelně
- ochutnávky biopokrmů připravených studenty
- zařazení problematiky biopotravin do vyučovacích hodin
- informační semináře
- školení pro pracovníky školní kuchyně
- seminář pro pedagogy
- exkurze na ekofarmu

- bio klub při škole
- vytvoření souboru receptů a informací
- veřejná setkání
- provoz informačního panelu a webu
- propagace biopotravin v rámci „Dne Země“

V podpoře biopotravin ve školách chce Nadace Partnerství pokračovat i v budoucnu, vyhlášení další podobné výzvy plánuje na přelom roku 2009/2010.

Výukové projekty

Kromě těchto praktických projektů se v minulosti uskutečnilo i množství menších, zejména výukových a osvětových projektů – například „**Bio – řešení pro člověka a přírodu**“ (Pro-bio liga, zahrnoval přednášky pro pražské základní školy (např. ZŠ Průhonice, ZŠ Barrandov, ZŠ Vodičkova), ale také pro studenty ČZU na téma biopotraviny a ekologické zemědělství; jejich součástí byly i ochutnávky), „**Když se řekne BIO**“ (Svoboda zvířat, byl vytvořen vzdělávací program pro žáky II. stupně ZŠ, vydán pracovní list a leták a realizována výstava; projekt byl ukončen akcí pro veřejnost v centru Plzně zahrnující informační stánky, kuchařskou show a ochutnávku biopotravin a biopokrmů).

Další projekty zaměřené na osvětu na poli biopotravin a směřované vůči školám, pedagogům či dětem realizovaly různé ekologické organizace, střediska ekologické výchovy a ekocentra.

6. Biopotraviny a školy – výsledky výzkumu

V rámci projektu „Bioškoly – zavádění biopotravin do škol a předškolních zařízení“ byl v září a říjnu 2009 uskutečněn průzkum, jehož cílem bylo zmapovat situaci v oblasti používání biopotravin ve školách, vyhodnotit možnosti jejich zavádění a zjistit zájem o zapojení do projektu Bioškoly. Průzkum byl realizován agenturou Factum Invenio a zúčastnilo se jej **129 dodavatelů, 727 ředitelů a 700 vedoucích zaměstnanců školních jídelen a 1 125 rodičů dětí navštěvujících mateřské, základní a střední školy**. Kromě toho byla vypracována případová studie zaměřená na 4 modelové kraje, vybrané pro tento projekt (Praha, Středočeský, Královehradecký a Jihomoravský kraj).

Kompletní data a výsledky průzkumu jsou zpracovány a předloženy v samostatném dokumentu.

6.1. Dodavatelé biopotravin

Pro průzkum bylo vybráno celkem 175 zemědělců, výrobců a distributorů potravin, u kterých je alespoň potenciálně možné, aby dodávali biopotraviny do školních stravovacích zařízení, resp. mohli se zúčastnit projektu Bioškoly. Odpovědi se podařilo získat od **129 producentů**.

Respondenti

Z celkového počtu dotázaných bylo **27 % ekologičtí zemědělci, 66 % výrobci a zpracovatelé biopotravin a 16 % distributoři biopotravin** (někteří dotázaní se řadí do více skupin).

Dodávky biopotravin do škol

16 % producentů již nyní dodává své bioprodukty do škol (toto procento odpovídá počtu 21 jednotlivých producentů).

Nejčastěji dodávají své výrobky do školních jídelen (15 %). Následují dodávky do školních bufetů (4 %). Jen velmi malá část producentů (1 %) distribuuje své výrobky do automatů ve školách.

Z biopotravin se do škol dodává nejčastěji **pečivo, brambory, maso a masné výrobky, nápoje a zákusky**. Nejméně se do škol dodávají ochucovadla (cukr, olej, koření).

Těch, kteří již nyní biopotraviny do škol dodávají, jsme se ptali, zda by v případě zájmu byli ochotni vyjít školám vstříc – navýšit kapacity, zavést nové produkty či poskytnout lepší ceny a množstevní slevy. **Navýšit kapacity je schopno a ochotno 95 % z nich. Zavést nové produkty či služby je schopno a ochotno 82 % a poskytnout lepší ceny je schopno a ochotno 81 %** těch, kteří do škol již dodávají.

Důvody nedodávání biopotravin do škol

Ti, kteří biopotraviny do škol zatím nedodávají (108 dodavatelů), vidí nejčastěji překážku na straně potenciálního odběratele – především nezájem o biopotraviny a finanční nedostupnost biopotravin pro školy:

50 % se domnívá, že školy nemají o biopotraviny zájem

29 % je toho názoru, že školy nemají na používání biopotravin peníze

14 % se domnívá, že jejich sortiment je pro školy nevhodný

12 % preferuje jiné odběratele

11 % nemá dostatečné kapacity

9 % se domnívá, že dodávat biopotraviny do škol je příliš náročné na distribuci

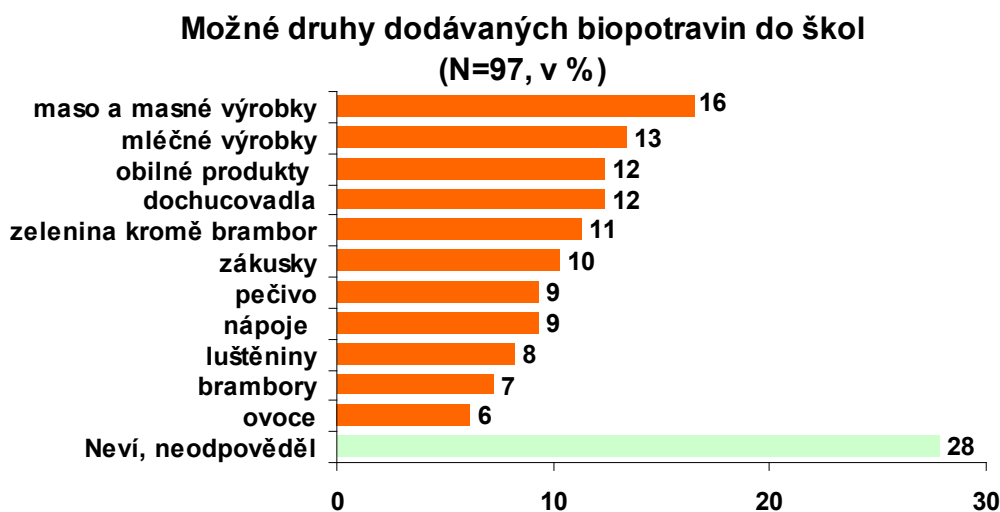
Zájem o dodávání biopotravin do škol

I když tito producenti své výrobky do škol v současné době nedodávají, zájem o tuto oblast je mezi nimi velký. **Rozhodně má o dodávky do škol zájem 64 % producentů, kteří zatím do škol biopotraviny nedodávají. Spíše by mělo zájem dalších 20 % z nich.**

Jen 11 % výrobců o tento odbytový kanál nejeví zájem.

Druhy potravin, které by bylo možné do škol dodávat

Stejně jako u již dodávaného sortimentu biopotravin je skladba potenciálních výrobků k dodávání vyrovnaná. Největší zájem by byl o dodávky masa a masných výrobků, mléčných výrobků, obilných produktů, dochucovadel a zeleniny. Téměř třetina dodavatelů zatím neví, jaké biopotraviny by do škol dodávala.

Většina producentů biopotravin, kteří zatím do škol nedodávají, by byla schopná zajišťovat dodávky biopotravin celoročně (83 %).

Distribuce

37 % producentů je schopno distribuce po celém území ČR. Dalších 11 % pak může dodávat své produkty v rámci širší oblasti (Čechy, Morava). 22 % producentů může dodávat biopotraviny v rámci kraje. A celkem 28 % producentů je schopno dodávat biopotraviny do škol jen v rámci okresu nebo v ještě bližší vzdálenosti.

Většina (63 %) producentů by uvítala dodávky svých biopotravin do škol pomocí distribuční firmy. Více než třetina (35 %) by dokonce tuto možnost rozhodně uvítala. Čtvrtina (25 %) producentů by naopak distribuční firmu k dodávkám biopotravin nevyužila. Celkem 12 % dodavatelů biopotravin na tuto otázku nedokáže odpovědět – zřejmě by záleželo na konkrétních podmínkách distribuční firmy.

Co by mohlo změnit odmítavý postoj

Producenti, kteří nemají zájem o dodávání svých bioproduktů do škol, uvedli, že jejich postoj by mohly změnit: větší zájem škol o biopotraviny, centrálně zajištěná distribuce distribuční firmou a možnost zviditelnění farmy či firmy.

Zájem o účast na vzdělávacích akcích

Zájem podpořit případný prodej biopotravin vzdělávacími akcemi pro školy (semináře, exkurze, biojarmarky apod.) má 62 % ekozemědělců, výrobců a distributorů.

6.2. Školy

V České republice existuje přibližně 4 800 mateřských, 4 150 základních a 1 450 středních škol. V rámci průzkumu byl získán statisticky relevantní soubor s tím, že bylo dotázáno celkem **727 ředitelů škol a 700 vedoucích zaměstnanců školních jídelen**.

A) RESPONDENTI

52 % dotázaných reprezentovalo mateřské školy, 54 % základní školy a 17 % školy střední.

Složení škol dle zaměření:

- 85 % - školy všeobecného zaměření
- 9 % - praktické, speciální, zvláštní školy
- 4 % - sportovní školy
- 4 % - jazykové školy
- 3 % - alternativní školy
- 2 % - umělecké školy

B) FUNGOVÁNÍ, SPOKOJENOST

Příprava obědů ve školních jídelnách a jednání s dodavatelem

76 % dotázaných škol připravuje jídla ve vlastních vývařovnách a nakupuje základní potraviny (71 %) nebo polotovary (5 %), které dále zpracovává. Ve 13 % se žáci chodí stravovat mimo vlastní školu a v 5 % případů školy nakupují hotová, připravená jídla.

Co se týče výběru dodavatelů potravin, mírná většina ředitelů jej může do velké nebo značné míry ovlivnit. Primárně však výběr náleží jídelnám.

Kritéria výběru dodavatelů

Nejdůležitějšími kritérii výběru dodavatelů jsou pro vedoucí školních stravovacích zařízení kvalita surovin (pro 95 % velmi důležité) a spolehlivost dodávek (87 %). Jako důležité byly hodnoceny také cena (62 %), korektní jednání s obchodními zástupci (57 %), široký sortiment (55 %) a dobré zkušenosti (47 %). Výrazně méně důležité jsou osobní vztahy s dodavateli a jejich dojezdová vzdálenost.

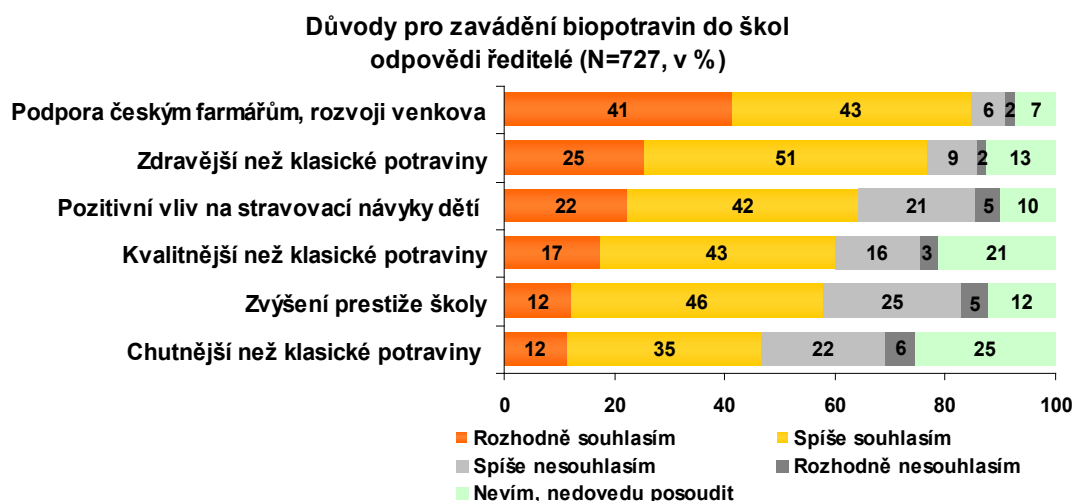
Hodnocení zdravé stravy ve školních jídelnách

Úroveň stravování ve školních jídelnách je z hlediska zdravé stravy školami hodnocena dobře. **Mezi zaměstnanci školních jídelen ji jako velmi dobrou hodnotí 48 % (dalších 51 % jako dobrou), mezi řediteli 38 % (dalších 54 % jako dobrou).**

C) OBECNÉ DŮVODY PRO A PROTI ZAVÁDĚNÍ BIOPOTRAVIN DO ŠKOL

Obecné důvody pro zavádění biopotravin do škol

Hlavním důvodem, proč zavádět biopotraviny do škol, je podle představitelů škol, možná poněkud překvapivě, **podpora českých farmářů a venkova**. Souhlasí s tím čtyři pětiny ředitelů i vedoucích jídelen. Významný je také důvod, že **biopotraviny jsou zdravější než potraviny konvenční**.

Obecné důvody proti zavádění biopotravin do škol

Cena je evidentně považována za největší překážku zavádění biopotravin do škol. Jako jeden z hlavních důvodů ji zvolilo 80 % vedoucích jídelen a 72 % ředitelů.

Významnějšími důvody jsou pro představitele škol ještě problémy s distribucí (36 %), nízké povědomí o kvalitě biopotravin (27 %) a omezený sortiment (18 %).

Naopak nezájem rodičů a dětí není považován za tak závažný problém (7 %, resp. 5 %) a nízká důležitost je přisuzována rovněž problémům s administrativou, zpracováním či skladováním biopotravin.

Třídění názorů na pro a proti zavádění biopotravin do škol

PRO

- Že jsou biopotraviny zdravější a kvalitnější, zdůrazňují častěji na těch školách, na nichž by rádi biopotraviny odebírali.
- Pozitivní vliv na stravovací návyky a zdravý životní styl dětí je vnímán jako důležitější tam, kde se biopotraviny již nabízejí nebo kde by je rádi do jídelníčku zařadili.

PROTI

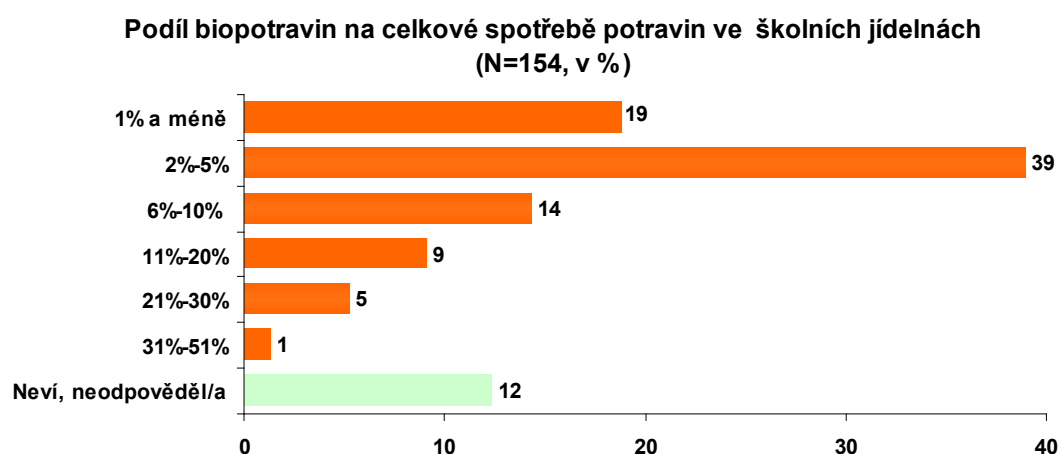
- Finanční náročnost biopotravin je považována za závažnější problém ve školách, které biopotraviny nepoužívají a které bio používat nechtějí.
- Na školách, které o používání biopotravin nestojí, je také častěji zastoupen názor, že rodiče o biopotraviny nemají zájem.
- Naopak školy se zkušeností s biopotravinami považují omezený sortiment biopotravin za důležitější důvod proti jejich používání.
- Představitelé škol, kteří by biopotraviny rádi využívali, považují komplikovanou distribuci a nízké povědomí o biopotravinách za závažnější problém než školy bez zájmu o bio.

D) VYUŽÍVÁNÍ BIOPOTRAVIN VE ŠKOLÁCH – ŠKOLY, KTERÉ BIO JIŽ POUŽÍVAJÍ

Podle výpovědí oslovených ředitelů a vedoucích jídelen využívá biopotraviny k přípravě obědů přibližně pětina škol. Tyto školy by se zároveň významně častěji chtěly zapojit do projektu Bioškoly. Častější je používání biopotravin v mateřských školkách.

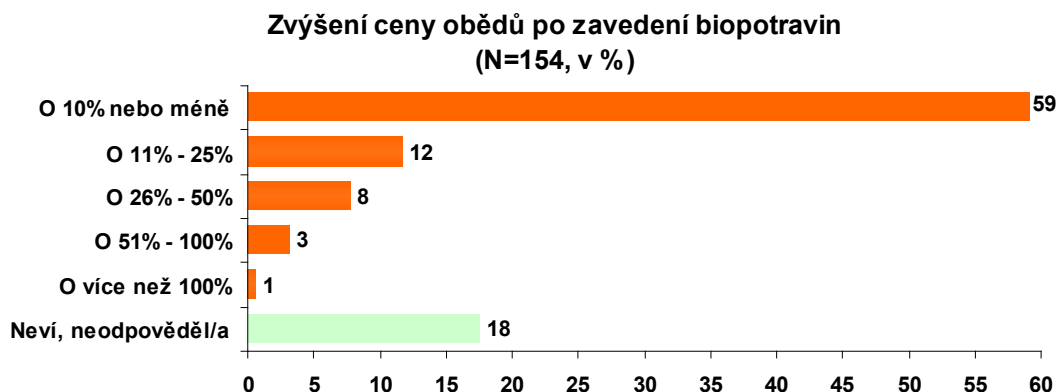
Podíl využívání biopotravin

Podíl biopotravin na celkové spotřebě je u nich však velmi malý – u 58 % škol, které biopotraviny používají, se pohybuje v řádu do 5 %. Vyšší než desetiprocentní podíl biopotravin je jen u 15 % škol, které odebírají bio.

Zvýšení cen

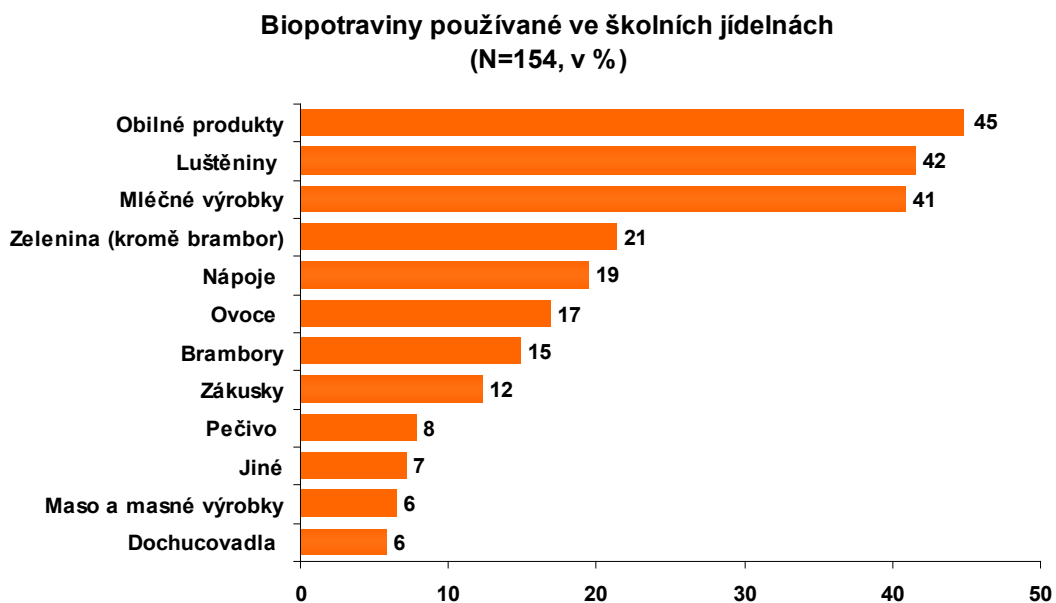
Zavedení biopotravin zvýšilo cenu obědů jen velmi mírně, v 60 % případů to bylo o 10 % ceny nebo méně. V dalších 12 % škol to bylo o 10–25 % ceny. Ke zvýšení ceny oběda o více než 25 % došlo jen u 12 % škol.

Druhy používaných biopotravin

Školy nejčastěji používají v biokvalitě obilné produkty, luštěniny a mléčné výrobky. Tyto suroviny odebírá 40-45 % škol, které využívají biopotravin. Další desetinu až pětinu odebíraných biopotravin tvoří ovoce a zelenina, nápoje a také brambory a zákusky. V nejmenším množství školy odebírají pečivo, maso a masné výrobky a další druhy biopotravin.

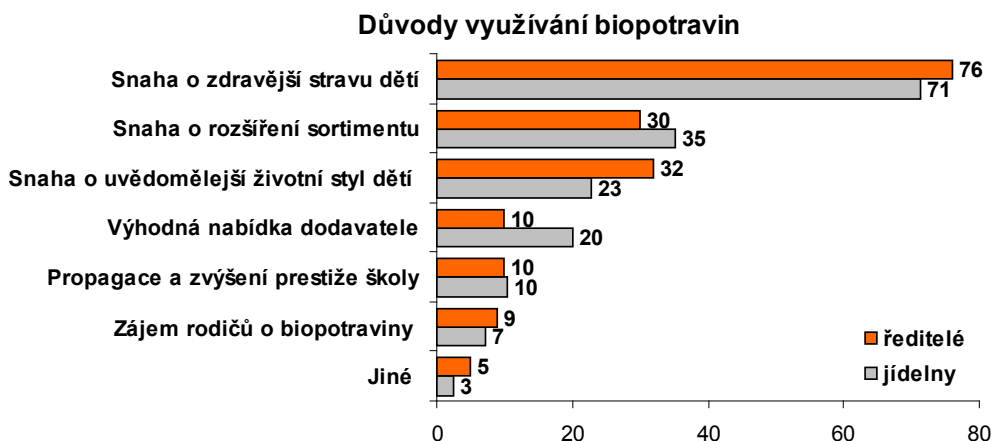
Ovoce, zelenina, mléko a mléčné výrobky a maso a masné výrobky jsou těmi druhy biopotravin, které by si školy přály odebírat ve větším množství.

Důvody pro zavedení

Hlavním důvodem zavedení biopotravin do škol byla snaha o zdravější stravu dětí (75 %). Významným důvodem je také snaha o rozšíření sortimentu (33 %). Z dalších důvodů ředitelé častěji zdůrazňují snahu o uvědomělejší životní styl dětí, jídelny zase výhodnou nabídku dodavatele. **Zájem rodičů o biopotraviny byl důvodem zavedení těchto produktů pouze v 8 % případů.**

Snaha o uvědomělejší životní styl dětí a zájem rodičů zaznívají jako důvody častěji z mateřských škol.

Spokojenost

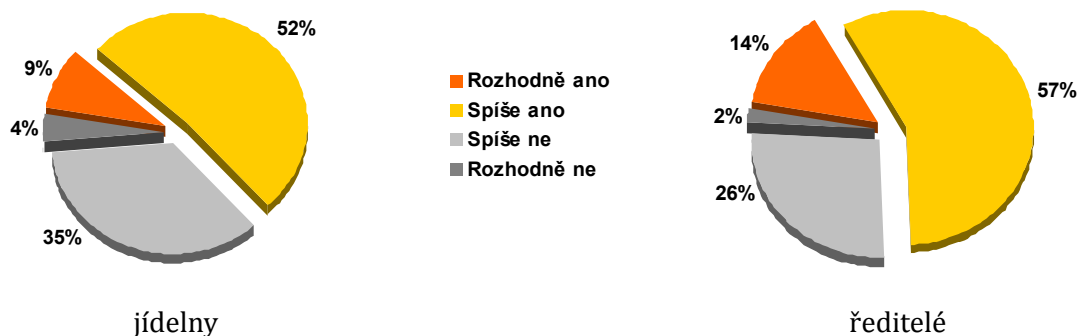
Většina škol je s používáním biopotravin celkově spokojena. Přibližně čtvrtina (23 %) je spokojena velmi, necelé dvě třetiny (62 %) spíše. **Nespokojená je desetina škol, z čehož naprostá většina je spíše nespokojena.**

Ve školách, které jsou s biopotravinami spokojené, převládá zájem zapojit se do projektu Bioškoly.

E) VYUŽÍVÁNÍ BIOPOTRAVIN VE ŠKOLÁCH – ŠKOLY, KTERÉ BIO NEPOUŽÍVÁJÍ

Školy, které biopotraviny neodebírají, se k jejich používání staví převážně pozitivně. Ředitelé jsou o něco optimističtější (14 % rozhodně ano, 57 % spíše ano) než vedoucí školních jídelen (9 % rozhodně ano, 52 % spíše ano).

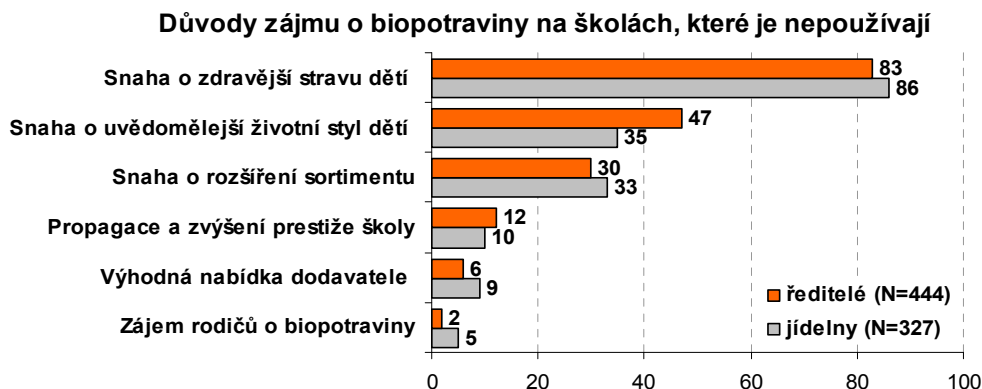
Názor na možnost používat biopotraviny ve školní jídelně

Důvody zájmu o biopotravinu ve školách, které bio nepoužívají

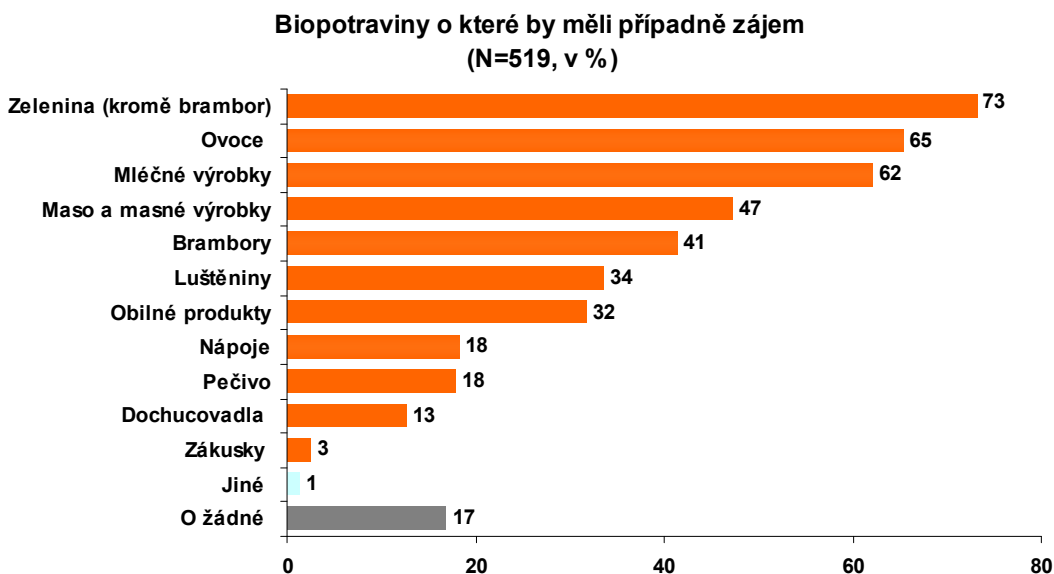
Představitelé škol, kteří projevili o biopotravinu zájem, by byli pro jejich zavedení hlavně z důvodu snahy o zdravější stravu pro děti (průměrně 85 %).

Je zajímavé, že pro představitele škol, kteří by rádi bio zavedli, je zájem rodičů o biopotravinu jen velmi zanedbatelným důvodem (4 %).

Biopotravinu, o které by byl ve školách případně zájem

Vedoucí školních jídelen, kteří zavedení biopotravin do školní jídelny přímo nevyloučili, by případně měli zájem hlavně o zeleninu, ovoce a mléko a mléčné výrobky. Zvažovali by také maso a masné výrobky, brambory, luštěniny a obilné produkty. Menší zájem by naopak byl o nápoje, pečivo a dochucovadla. Zanedbatelný zájem je o zákusky.

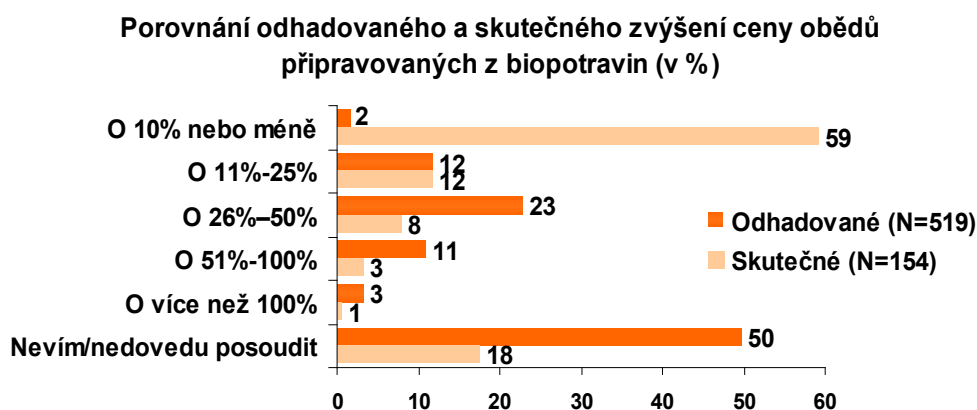

Odhadované zvýšení ceny obědů z biopotravin

Vedoucí jídelen a ředitelé nejčastěji očekávají, že by se po zavedení biopotravin zvedla cena obědů o čtvrtinu až polovinu. Vedoucí jídelen čekají často také výraznější zdražení o 50–100 %, ředitelé spíše nižší od 10–25 %.

Zajímavé je porovnání očekávaného zdražení obědů ve školách, kde bio zavedeno není, a skutečného zdražení ve školách, které biopotraviny používají (porovnání se týká odhadů vedoucích školních jídelen). Očekávané zvýšení ceny je nejčastěji v řádu čtvrtiny až poloviny, zatímco skutečné zdražení bylo do 10 %.

Vhodná místa k zavedení biopotravin

Pokud jde o otázku, kde by se měly biopotraviny ve školách objevit, převažuje mezi řediteli i vedoucími jídelen nejsilněji názor, že ve školních jídelnách (42 % rozhodně ano, dalších 50 % spíše ano). Rovněž automaty a bufety však byly identifikovány jako významné (automaty – 31 % rozhodně ano, školní bufet – 24 % rozhodně ano).

F) ZÁJEM SPOLUPRACOVAT NA PROJEKTU BIOŠKOLY

Zájem a nezájem o projekt Bioškoly je mezi řediteli i vedoucími školních jídelen rozložen rovnoměrně. **23 % škol zájem o účast na projektu Bioškoly má, stejný počet škol zájem o projekt nemá. Polovina dotázaných na otázku nedokázala odpovědět.**

Zájem zapojit se do projektu Bioškoly projevily hlavně představitelé škol, které v současné době již biopotraviny nabízejí a dále ti, kteří by biopotraviny ve své škole přivítali.

Zajímavé je, že v případě základních škol jsou ředitelé častěji pro, zatímco vedoucí školních jídelen častěji proti.

S ohledem na zaměření škol projevily zájem častěji školy sportovní a alternativní (např. Montessori, waldorfské apod.).

Z regionálního hlediska se pak jedná častěji o pražské školy.

Zájem o podpůrné vzdělávací aktivity

Ze strany ředitelů by z vzdělávacích aktivit spojených s biopotravinami byl největší zájem o exkurze s žáky na ekofarmy (82 %) a poradenství při výběru biopotravin (71 %).

V jídelnách by byl největší zájem o poradenství při výběru sortimentu biopotravin (71 %) a kurzy vaření z biopotravin (67 %).

I o aktivity, o které není takový zájem, však vždy stojí minimálně 50 % dotázaných. Zájem o exkurze na ekofarmy zaznívá častěji ze škol, které již biopotraviny nabízejí a které by měly zájem se do projektu Bioškoly zapojit. Častěji se také jedná o základní školy. Také o semináře o biopotravinách a poradenství ohledně sortimentu je větší zájem ve školách, které by biopotraviny přivítaly a zapojily se do projektu. O kurzy vaření je pochopitelně větší zájem ve školách s vlastní vývařovnou a také ve školách nabízejících biopotraviny a těch, které by se rádi Bioškolami staly.

6.3. Rodiče

V průzkumu bylo dotázáno 683 rodičů dětí ve věku 3–18 let vybraných podle kraje, velikosti místa bydliště a typu školy navštěvované dítětem. Kromě toho byl navýšen vzorek o dalších 442 rodičů ve 4 modelových krajích. Celkově tedy bylo dotázáno **1 125 rodičů**.

A) RESPONDENTI

81 % dotazovaných byly ženy, 19 % muži.

B) ZKUŠENOSTI S BIOPOTRAVINAMI A JEJICH KONZUMACE V DOMÁCNOSTI

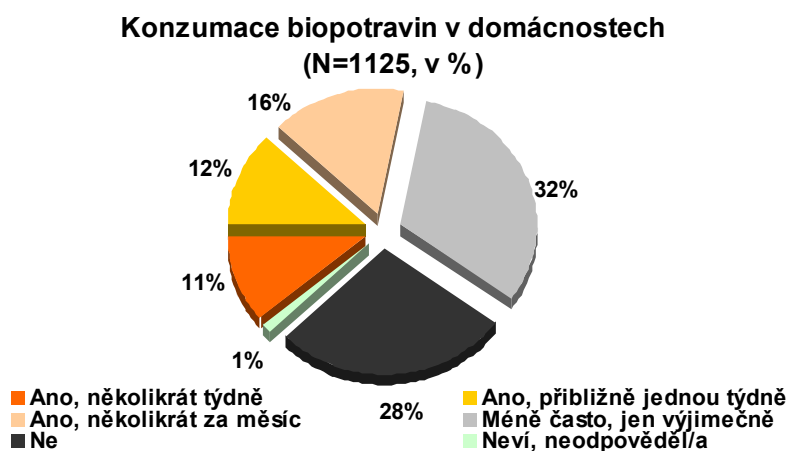
Znalost biopotravin

Znalost biopotravin je poměrně dobrá – **70 % rodičů uvedlo, že biopotraviny zná a ví dobře, co pojem označuje**. Častěji to tvrdí ženy než muži, zkušenost s biopotravinami je častější u lidí s vyšším vzděláním a také u lidí s vyšším příjmem. Biopotraviny znají zejména obyvatelé Prahy a měst s počtem obyvatel vyšším než 100 tisíc.

27 % rodičů pojem zná, ale neví přesně, co označuje. Pro 2 % respondentů je tento pojem dosud neznámý.

Konzumace v domácnosti

Pro desetinu (11 %) rodičů je konzumace biopotravin běžnou záležitostí – jedí je několikrát týdně. Jednou týdně konzumuje biopotraviny 12 % a několikrát měsíčně 16 % dotázaných rodičů. Naopak biopotraviny vůbec nejí 28 % dotázaných.

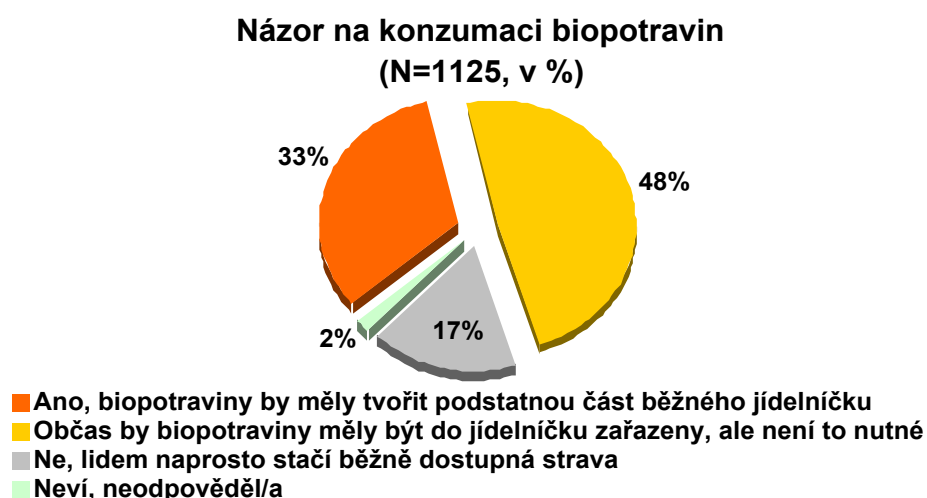

Názor na vlastnosti a výhody biopotravin oproti potravinám konvenčním

- Podle 88 % rodičů jsou biopotraviny v porovnání s běžnými potravinami drahé.
- Že jsou biopotraviny zdravější než běžné potraviny, uvádí 68 % dotázaných. Pro 29% jsou v tomto aspektu srovnatelné s běžnými potravinami.
- Podle 50 % rodičů jsou biopotraviny kvalitnější a výživnější a 45 % si myslí, že se kvalitou od běžných potravin neliší.

Názor na konzumaci a vaření z biopotravin

35 % rodičů se domnívá, že by biopotraviny měly tvořit podstatnou část jídelníčku. Další 47 % rodičů je toho názoru, že biopotraviny by měly být do jídelníčku zařazeny, ale není to nutné.

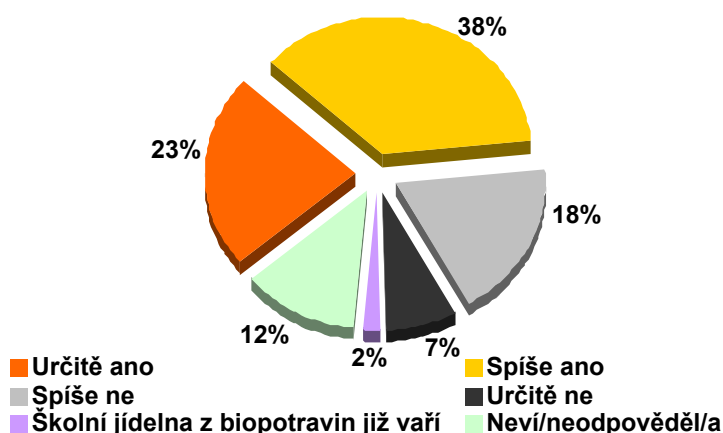

C) BIOPOTRAVINY VE ŠKOLÁCH

Názor na používání biopotravin ve školách

Se zavedením biopotravin do škol souhlasí 61 % rodičů (23 % rozhodně, 38 % spíše). Proti používání biopotravin ve školních jídelnách se staví čtvrtina rodičů (7 % rozhodně, 18 % spíše).

Postoj k vaření z biopotravin ve školních jídelnách
(N=1125, v %)

Argumenty PRO zavedení biopotravin do škol

Nejčastějšími důvody ze strany rodičů pro zavedení biopotravin jsou tvrzení, že jde o zdravější druh potravin, než jsou potraviny konvenční (58 %), a také to, že přispívají ke zdravému životnímu stylu dětí prostřednictvím pozitivního vlivu na jejich stravovací návyky (57 %).

Důvody pro zavedení biopotravin do školních jídelen
(N=670, v %, možnost uvedení 2 důvodů)

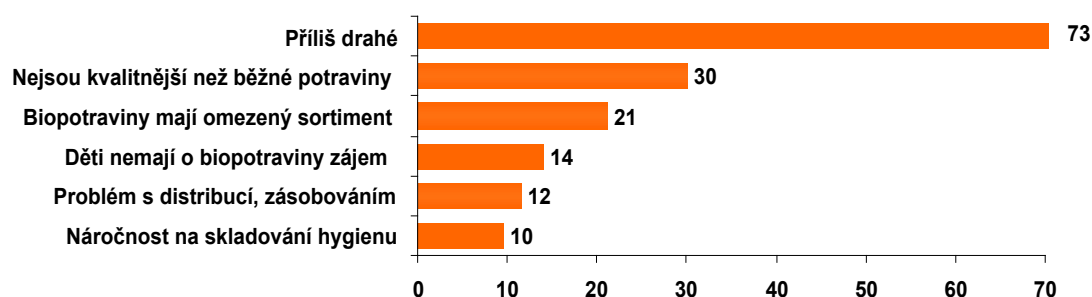

Argumenty PROTI zavedení biopotravin do škol

Zdaleka nejčastěji zmiňovaným argumentem je ten, že jsou příliš drahé. Uvádí to 73 % rodičů, kteří biopotraviny ve školách odmítají. S výrazným odstupem pak následují další důvody, např. ten, že biopotraviny nejsou kvalitnější než běžné potraviny nebo že sortiment biopotravin je příliš omezený.

Nezájem dětí jako důvod proti používání biopotravin ve školách zmiňuje 14 % odmítajících rodičů. Tento argument zmiňují zejména rodiče z Prahy.

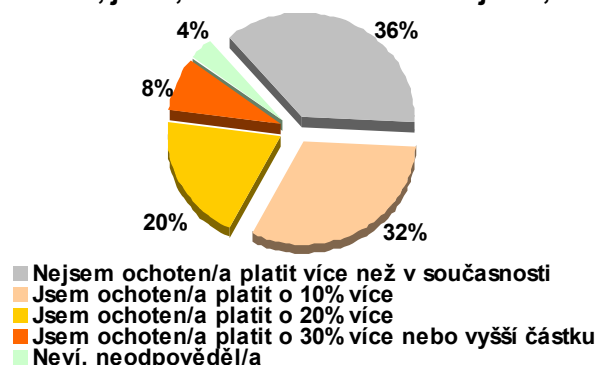
Důvody proti zavedení biopotravin do školních jídelen
(N=292, v %, možnost uvedení 2 důvodů)

Ochota za biopotraviny ve školách připlatit

Většina rodičů (60 %) je ochotna za obědy z biopotravin připlatit. Naopak podíl rodičů, kteří nejsou ochotni platit více než doposud, je 36 %. Ochota přispívat se přímo odvíjí od výše příjmu a dosaženého vzdělání. Tato ochota také souvisí se znalostí biopotravin a jejich konzumací.

Ochota rodičů připlatit dětem na obědy z biopotravin
(N=1102, jen ti, kteří ve školách nemají bio, v %)

7. Biopotraviny a školy – příležitosti a ohrožení zavádění biopotravin

Uskutečněný průzkum zájmu zcela jistě potvrdil, že školy představují velký potenciál v odbytí biopotravin v České republice. Identifikoval rovněž problematické body, které je třeba zvládnout, tak aby biopotraviny mohly být do škol úspěšně zaváděny.

Na základě výsledků průzkumu zájmu lze formulovat SWOT analýzu současné situace takto:

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> - velký počet škol, které používají bio již nyní - dostupnost většiny sortimentu na trhu 	<ul style="list-style-type: none"> - malá informovanost škol o dostupném bio sortimentu - chybí specifický sortiment pro potřeby škol - nedostatečná distribuční síť - nedostatečná informovanost o kladech biopotravin
PŘÍLEŽITOSTI	OHROŽENÍ
<ul style="list-style-type: none"> - zájem o používání biopotravin (všechny skupiny) - velký zájem škol o zdraví dětí - ochota rodičů připlatit 	<ul style="list-style-type: none"> - vysoká cena - obava ze zavádění něčeho nového - školy hodnotí současnou úroveň stravování jako dostatečně dobrou

ZÁJEM O BIOPOTRAVINY

Zájem o zavádění biopotravin do škol, nebo alespoň nakloněnost této myšlenky projeví všechny skupiny, kterých se to týká – školy, rodiče dětí i potenciální dodavatelé biopotravin.

Školy

Velký potenciál představují zejména školy, které biopotraviny používají již nyní nebo s nimi alespoň experimentují – je to celých 20 % tuzemských škol, což představuje přibližně 2 000 školních zařízení. Zde se jedná o školy, které evidentně mají motivaci biopotraviny používat (průkopníci), přitom ale většina z nich (58 %) biopotraviny využívá ve velmi malém objemu – do 5 %. Je zde tedy velký prostor pro růst.

Ze škol, které biopotraviny zatím nenabízejí, by jich v průměru 12 % rozhodně přivítalo, kdyby mohly biopotraviny používat, což představuje dalších přibližně 1 000 škol.

Dalších v průměru 55 % škol (z těch, které bio zatím nepoužívají) s využíváním biopotravin „koketuje“ – to představuje přibližně 4 600 škol. I z této skupiny může mnoho škol s biopotravinami v brzké době začít, zejména pokud budou vhodným způsobem vyřešeny obtíže a pochybnosti, které ohledně zavádění biopotravin mohou mít.

Celkově tedy lze říci, že aktuální počet škol, které mohou biopotraviny začít používat nebo jejich sortiment dále rozšířit, je přibližně 3 000–5 000.

Rodiče

Se zavedením biopotravin do škol souhlasí většina rodičů – celých 61 % (23 % rozhodně, 38 spíše). Tento zájem o zavedení biopotravin je zároveň doprovázen ochotou vynaložit na jejich využívání další finanční prostředky – 60 % rodičů je ochotno za biopotraviny ve školách připlatit. Všichni tito rodiče jsou přitom ochotni připlatit minimálně 10 % ceny (více o ceně bio ve školách viz níže).

Je zajímavé, že ačkoli 20 % škol uvedlo, že biopotraviny již nyní používají, sdělily pouze 3 % rodičů, že škola, kterou navštěvují jejich děti, vaří z biopotravin. Kromě jiného to může znamenat, že část rodičů neví, z čeho se ve škole vaří (informace se k nim nedostane nebo se o to nezajímají)

Ekozemědělci, výrobci a distributoři biopotravin

Pro dodavatele biopotravin jsou školy pochopitelně dalším odbytovým kanálem. 16 % z nich do škol již nyní dodává, i když prakticky pro žádného z nich nejde o klíčové odbytiště jejich produkce. Z ekozemědělců, kteří do škol zatím nedodávají, jich pak má o tuto oblast zájem velká většina – 84 % (64 % má rozhodně zájem, 20 % má spíše zájem).

Pokud budou řešeny překážky, které v současné době komplikují dodávání biopotravin do škol, je pro tuto oblast k dispozici poměrně hodně dodavatelů. Drtivá většina stávajících dodavatelů navíc projevila ochotu navýšit kapacity či zavést nové produkty a služby, pokud po tom bude ze strany škol poptávka. Na obecné úrovni jsou také dodavatelé schopni dodat do škol všechny skupiny potravin, které by školy mohly požadovat (blíže k sortimentu viz níže).

CENA

Obava z příliš vysoké ceny při používání biopotravin ve školách podle očekávání zaznívala napříč celým spektrem. Na prvních příčkách ji zmiňují školy, rodiče i producenti.

Školy považují cenu za největší překážku zavádění biopotravin. Jako jeden z hlavních důvodů ji zmínilo 80 % vedoucích jídelen a 72 % ředitelů.

Pokud jde o rodiče, zde je hlavním důvodem, proč využívání biopotravin ve školách odmítají, opět cena – uvádí to 73 % rodičů, kteří biopotraviny ve školách nechtějí.

I producenti považují cenu za jeden z hlavních důvodů, proč v současné době své produkty do škol nedodávají – 29 % z nich je toho názoru, že školy nemají na používání biopotravin peníze (prvním důvodem, který zmiňují, je to, že školy nemají o biopotraviny zájem – tento nezájem však do jisté míry opět vyplývá z obav z vysoké ceny).

Možnosti řešení

- Zdá se však, že dotázaní se **vysoké ceny za biopotraviny obávají více, než kolik skutečně přichází v úvahu**. Pokud měly školy odhadnout, o kolik se zvýší ceny jídel, pokud do svého jídelníčku biopotraviny zavedou, tipovaly nejčastěji zdražení o 26–50 % (23 % dotázaných), ale také například o 51–100 % (11 % dotázaných).

Na příkladu škol, které biopotraviny již používají, je však vidět, že zdražení se ve skutečnosti pohybuje v mnohem menších číslech – ve velké většině případů došlo k nárůstu cen o 10 % a méně (59 % případů). Je to samozřejmě dáno tím, že jsou biopotraviny používány v poměrně malém objemu, což se při nárůstu cen tolik neprojeví. Zdražení do 10 % však uvedla i většina škol, které používají biopotraviny v rozsahu 21 % a více.

Protože nelze předpokládat, že by v blízké době školy hromadně používaly biopotraviny v objemu větším než cca 15 %, nebude ani cenový nárůst, který je v případě zavedení biopotravin čeká, nijak dramatický.

- Hlavní váhu nárůstu cen za biopotraviny by dle klíče, podle kterého se náklady na stravu ve školách rozdělují, měli nést rodiče. **Většina rodičů v našem průzkumu projevila ochotu vyšší cenu za biopotraviny platit – celkem 60 %.** 32 % rodičů je ochotno zaplatit o 10 % více, 20 % rodičů o 20 % více a 8 % rodičů dokonce o 30 % více nebo vyšší částku. To je na jedné straně velmi povzbudivé, na druhé straně je třeba vidět, že pokud nebude třetina všech rodičů s paušálním zvýšením cen souhlasit, nebude k němu moci dojít. I přes tuto ochotu rodičů je tedy třeba hledat další cesty, jak problém ceny zvládnout.
- Cenový rozdíl mezi biopotravinami a potravinami konvenčními se značně liší produkt od produktu. Mělo by být úkolem dodavatele, aby škole **poradil, u kterých produktů je nejmenší rozdíl mezi bio variantou a variantou konvenční a kterými potravinami tedy mohou nejnázve začít.** To se samozřejmě může lišit dle sezony, nákupních cen té které školy apod. Tento postup umožní škole „osahat“ si biopotraviny, aniž by to pro ni znamenalo velkou finanční zátěž.
- Dodavatelé by si také měli uvědomit, že sektor školního stravování je specifický, není v něm snadné získat dostatek prostředků pro pokrytí zvýšených nákladů, a měli by proto zvážit, zda mohou vyjít školám vstříc, pokud jde o výši cen. Naštěstí se zdá, že **tuzemští ekozemědělci, výrobci a distributoři jsou v tomto ohledu velmi vstřícní – poskytnout lepší ceny a množstevní slevy je schopno a ochotno 81 % z nich.**
- Školy jsou také často schopny zařadit biopotraviny, aniž by došlo k zvýšení celkové ceny, kterou rodiče platí. **Mohou ušetřit na jednom jídle, které je složeno z levnějších surovin, a vzniklou rezervu využijí pro nakoupení jiné suroviny v biokvalitě.** Zde je to samozřejmě hodně o snaze a motivaci zaměstnanců jídelen. I z průzkumu koneckonců vyplynulo, že ve školách, které biopotraviny používají nebo používat chtějí, je finanční náročnost biopotravin považována za méně závažný problém.

DOSTUPNOST BIOPOTRAVIN A DISTRIBUCE

Nedostatečně rozvinutá distribuční síť je již dlouho vnímána jako jedna z překážek většího rozvoje bio ve školách. Byl to poznotek i dříve realizovaných projektů v této oblasti.

Z našeho průzkumu vyplývá, že malý počet dodavatelů a problémy s distribucí vnímá jako závažnou překážku zavádění biopotravin 36 % představitelů škol. Šlo o druhý nejdůležitější důvod hned po ceně.

I ekozemědělci, výrobci a distributoři vnímají tento problém jako důležitý. V průzkumu sice 37 % dodavatelů uvedlo, že je schopno distribuce po celém území ČR (dalších 11 % pak může dodávat své produkty v rámci širší oblasti (Čechy, Morava) a 22 % výrobců může dodávat biopotraviny v rámci kraje), přesto by však většina (63 %) producentů uvítala dodávky svých biopotravin do škol pomocí distribuční firmy.

Možnosti řešení

Problém distribuce je plně řešen projektem Bioškoly, v rámci kterého bude Country Life zajišťovat zásobování škol kdekoli v ČR prostřednictvím svého celostátního distribučního pokrytí.

SORTIMENT

U dodavatelů, kteří do škol biopotraviny zatím nedodávají, je největší zájem o dodávání masa a masných výrobků, mléčných výrobků, obilných produktů, dochucovadel a zeleniny kromě brambor, zákusků (sušenky apod.), pečiva, nápojů, luštěnin, brambor a ovoce v tomto pořadí.

Naopak školy mají požadavky následující – ty, které biopotraviny používají už nyní, nejčastěji odebírají obilné produkty, luštěniny a mléčné výrobky. Tyto suroviny odebírá 40–45 % škol, které využívají biopotraviny. Další desetinu až pětinu odebíraných biopotravin tvoří ovoce a zelenina, nápoje a také brambory a zákusky. V nejmenším množství školy odebírají pečivo, maso a masné výrobky a další druhy biopotravin.

Potraviny, které by stávající odběratelé z řad škol chtěli odebírat více, a zároveň potraviny, o které by měly zájem školy, které bio dosud neodebírají, jsou tyto: **největší zájem je o ovoce, zeleninu, mléko a mléčné výrobky**. Velký zájem je také o maso a masné výrobky, brambory, luštěniny a obilné produkty. Menší zájem by naopak byl o nápoje, pečivo a ochucovadla a zanedbatelný zájem je o zákusky.

V obecném pohledu se tedy zdá, že nabídka a poptávka nejsou ve znatelném rozporu, všechny druhy biopotravin, po kterých je ze strany škol poptávka, jsou bioproducenti schopni dodat. Nedostatek může nastat u bio ovoce.

Přesto je však nedostatečně široký sortiment biopotravin vnímán školami jako jeden z důvodů, proč biopotraviny do škol nezavádět (18 %). Ještě důležitější je fakt, že tento problém intenzivněji vnímají ty školy, které již s používáním bio mají nějakou zkušenost.

Možnosti řešení

- Je možné, že školy vnímají sortiment biopotravin jako příliš úzký, protože jejich dodavatel nebyl schopen jim nabídnout komplexní širší bioproduktů dostupných na našem trhu. Tento problém by měl být řešen projektem Bioškoly, kdy by účast 20 dodavatelů měla zajistit dostatečnou širší sortimentu.
- Sortiment biopotravin se jeví jako komplexní pouze v obecném pohledu. Největším problémem může být **příliš úzká nabídka velkoobjemových balení biopotrav-**

vin. Zatímco u běžných potravin je k dispozici v gastro baleních prakticky veškerý sortiment, u biopotravin to platí spíše jen pro základní komodity v oblasti obilovin, luštěnin, ořechů či olejů. Špatně dostupná nebo zcela nedostupná jsou například velkoobjemová balení mléčných výrobků, čajů či koření. Pokud by škola byla nucena kupovat biopotraviny ve spotřebitelských baleních, bude cena za používání biopotravin dále narůstat, což může školu odradit.

- Některé školy jsou zvyklé na používání **různých instantních směsí, polotovarů a předpřipravených komodit (nakrájené, předvařené apod.)**. I v oblasti biopotravin už existuje určitý výběr instantních biopotravin a polotovarů, z filozofie biopotravin však vyplývá, že tyto produkty mají v rámci bio spíše omezené místo. Zde je rolí dodavatele, aby vhodnou osvětou vysvětlil, proč je zdravější a výživnější podávat dětem čerstvě zpracované a „skutečné“ potraviny. Pokud jde o předpřipravené komodity, existuje zatím na trhu jen několik jednotlivých produktů, jako jsou např. oloupané a předvařené brambory. Nabídka tohoto druhu biopotravin se bude v budoucnu jistě dále rozvíjet, ale vzhledem k očekávané vysoké ceně i ve srovnání s ostatními biopotravinami (dané podílem lidské práce), není pravděpodobné, že by jej školy příliš využívaly.

OSVĚTA, MOTIVACE, POTLAČENÍ OBAV Z NEZNÁMÉHO

Přestože velké procento rodičů i zástupců škol projevilo zájem o využívání biopotravin ve školách, jeví se **osvěta** jako stále nezbytná součást jakýchkoli snah o zavedení biopotravin do škol. Průzkum jasně ukázal, že například ochota rodičů připlatit za biopotraviny je přímo úměrná jejich povědomí o těchto produktech.

Třetina **rodičů**, kteří biopotraviny ve školách nechtějí, se domnívá, že bioprodukty nejsou kvalitnější než potraviny konvenční. Je to pro ně také druhým nejdůležitějším důvodem (hned po ceně), proč používání bio ve školách odmítají. Rodiče tedy určitě představují skupinu, kde je třeba zvyšovat informovanost o zdravotních výhodách biopotravin (absence pesticidů a jiných reziduí, minimum přídavných látek), tak o výhodách spojených se způsobem jejich produkce.

U **škol** jsou osvěta a vzdělávání důležité zejména proto, aby byly eliminovány obavy z používání produktů, se kterými nemají zkušenosti. Školy (jidelny) sice nevyjádřily obavu začít z biopotravin vařit, určitá opatrnost může však být vnímána z toho, že si používání biopotravin ve školách umějí představit o dost častěji ředitelé, než zaměstnanci jídelen.

Potřebu dozvědět se o biopotravinách víc, a to jak o jejich výhodách, tak o způsobu jejich požívání, školy také samy vyjádřily – jídelny měly pochopitelně největší zájem o praktické informace (poradenství ohledně sortimentu, kurzy vaření), ředitelé nejvíce stáli o exkurze a informace o sortimentu. Je potěšitelné, že školy mají o informace samy zájem, a že informační aktivity, které jim projekt Bioškoly přináší, nebudou vnímány jako „nutné zlo“, ale jako důležitá přidaná hodnota.

ROLE RODIČŮ

Role rodičů v oblasti používání biopotravin ve školách je velmi důležitá, ale místy se jeví jako poměrně rozporuplná. Postoj rodičů je přitom pro zavádění biopotravin klíčo-

vý, protože jsou to právě oni, kdo by měli nést zvýšené náklady spojené s používáním biopotravin.

Rodiče se k biopotravinám staví velmi pozitivně. Minimálně několikrát měsíčně je konzumuje 39 % z nich. Zároveň se třetina rodičů domnívá, že by biopotraviny měly tvořit podstatnou část běžného jídelníčku. A celých 61 % rodičů si myslí, že by biopotraviny měly být součástí školního jídelníčku.

Je proto velmi překvapivé, jak vnímají vliv rodičů školy, když biopotraviny zavádějí nebo o jejich používání uvažují. Školy, které už biopotraviny zavedly, to udělaly na popud rodičů v pouhých 8 % případů. A pro školy, které o biopotravinách teprve uvažují, by zájem rodičů byl důvodem pro jejich zavedení v pouhých 4 % případů! Rodiče tedy sice deklarují zájem o to, aby jejich děti jedly ve školách bioprodukty, ale zřejmě pro to příliš nedělají. Nejsou hybatelem změn.

VÝCHOVA A OSVĚTA DĚTÍ

Při zavádění biopotravin do školního stravování nestačí změnit potraviny, ze kterých se jídla připravují (tím spíše pokud jde o pouhou záměnu konvenční varianty za bio). Je třeba dětem vysvětlit, proč mají jíst zdravě, proč jsou biopotraviny lepší pro ně, pro přírodu i pro zvířata. Naučit je uctě k potravinám. Bez toho nemůže používání biopotravin ve školách splnit jeden ze svých základních účelů – změnit stravovací návyky dětí a vést je k uvědomělému a odpovědnému životnímu stylu. Projekt Bioškoly je zaměřen na dodavatele, školy a rodiče, výchova a osvěta dětí tedy není jeho náplní. Proto by bylo nanejvýš žádoucí, aby byly aktivity projektu Bioškoly doplněny a podpořeny dalším projektem, jehož předmětem bude právě vzdělávání dětí.

8. Závěr

Kuchyně a jídelny našich jeslí, školek a škol hrají velkou roli ve zdravotním stavu našich dětí. Vždyť děti ve škole dostávají hlavní denní jídlo, často i jídla další, a stravují se tedy ve škole více než doma. Návyky, které ve škole získají, si s sebou ponесou celý život.

Nejlepší, co můžeme pro naše děti udělat, je investovat do jejich zdraví. Řada civilizačních chorob se dnes začíná rozvíjet již od dětství a období dospívání. Čím dál tím více dětí také trpí alergiemi nebo jinými poruchami imunity. Pro zdraví dětí má přitom klíčový význam právě strava, kterou konzumují, a to jak z hlediska složení jídelníčku, tak z hlediska „čistoty“ potravin. Biopotraviny jsou těmi nejkvalitnějšími potravinami, které můžete svým dětem dát – mají maximální výživovou hodnotu, neobsahují rezidua chemických látek a nejsou geneticky modifikované.

Školní jídelny tedy představují jedno z prvních míst, kam by biopotraviny měly patřit. Mnoho zemí již ušlo první velké kroky v zavádění biopotravin do škol, u nás jsme zatím zaznamenali spíše prvotní malé krůčky. Zdá se však, že situace je dnes již dostatečně zralá na to, aby i české a moravské školy začaly využívat biopotraviny ve větší počtu – jsou k tomu dostatečně připraveni potenciální dodavatelé, rodiče i samotné školy. Projekt Bioškoly by zároveň měl nabídnout řešení v oblastech, které byly dosud vnímány jako překážky rozšíření biopotravin ve školách – špatná distribuce, úzký sortiment a malé povědomí o biopotravinách.

9. Zdroje informací

Český trh s biopotravinami 2009, Mgr. Tomáš Václavík – Green marketing, Praha, 2009.

Srovnávací nákup, Pro-bio liga, 2009

Srovnávací nákup, Country Life, 2009

www.jidelny.cz

www.aspos.cz

www.vyzivaspol.cz

www.skolni.stravovani.csvv.cz

www.ucitelskenoviny.cz

www.biopotravinydoskol.cz

www.biodoskol.cz

www.nadacepartnerstvi.cz/skola

www.biospotrebitel.cz

www.envic.cz